

wie er die geistige Welt mit ihren Gesetzen
und Möglichkeiten überblickt, und er leitet
die Menschenseele auf ihren
notwendigen Wegen

duchovní svět s jeho zákony
a možnostmi, a vede lidskou duši
po jejích správných cestách.

Přehlednutí korektury naopak zkrátilo text jiné průpovědi uveřejněné v minulém čísle, a tak ji
zde také opravujeme.

Vor dem Essen

Es keimen die Pflanzen
In der Erde Nacht,
Es sprossen die Kräuter
Durch der Luft Gewalt
Es reifen die Früchte
In der Sonne Schein

So keimet die Seele
In des Herzens Schrein,
So sprosset des Geistes Macht
Im Lichte der Welt,
So reifet des Menschen Kraft
Im Gottes Schein.

Před jídlem

Rostliny klíčí
v noci země,
byliny pučí
silou vzduchu
a plody zrají
v záření slunce.

Tak klíčí duše
ve schráně srdce,
tak pučí moc Ducha
ve světle světa,
tak zraje síla člověka
v záření Boha.

Rudolf Steiner

Čas boření a rozmetání kamení

Je čas stavění a čas boření, čas sbírání kamení a čas rozmetání kamení; oba se střídají, a v tom spočívá i část naděje, že ze současné situace světa najdeme důstojné východisko. Dnešní hospodářská globalizace napomáhá rozvoji bídy ve většině světa, politický unilateralismus odstavuje dosud uznávané mezinárodní organizace, jako Spojené národy, do pozadí. Náboženská hnutí jsou opět zneužívána fanatiky, kteří chtějí ničit, zabít. Do mnohých vstoupili démoni, a nevládnou pak už sami sebou. Síly zla jako by rostly, nacházejí mnoho těch, kteří jsou jejich ochotnými hostiteli. Každý dr. Jekyll má svého pana Hyda, ale většina lidstva toho druhého zatím dokázala ovládnout; dnes vzrůstá opět počet těch, kteří to nedokážou. Jsme opět ve válce a jejího konce zatím jasně nevidět. Polarizace světa je programem mnohých: huntigtonovská vize střetu kultur se někde už dokázala realizovat. Anthroposofie usiluje o to, stát se základem duchovní kultury celého světa, která světu chybí. Musíme usilovat o porozumění se všemi lidmi celého světa. I král z Matoušova evangelia (22, 1–14) pozval nakonec na svatbu dobré i zlé; od toho, jak se podaří porozumění na duchovní úrovni, připravované v současné době vlády Michaelovy, bude záviset další existence lidstva. Mnozí z ekologických, mírových a dalších hnutí jsou našimi bratry a sestrami; snažme se s nimi domluvit tak, aby nám správně rozuměli, pochopili naše poslání. Firmy, produkující anthroposofické léky, jsou ohrožovány zákonodárstvím, které nutí stále draze ověřovat dávno už osvědčené léky, aby se tak podařilo menší firmy zlikvidovat a nechat jen ty největší – s léky sice škodlivými, ale nakonec používanými, když jiné nebudou. Leckde je ohrožována i existence waldorfských škol; pokud to nepůjde jinak, tedy finančně. Procesy proti anthroposofii a waldorfským školám pokračují ve Francii i v Belgii, a stojí velmi mnoho peněz; i když se daří anthroposofii hájit úspěšně, procesy znamenají pro sesterské společnosti značné finanční ztráty. V Camusově Citadele se hovoří o tom, že žijeme ve stálém ohrožení a že jen bdělost nás ochrání před zničením těmi, kdo naše poslání ohrožují. Buďme tedy bdělými, nosme, jako panny opatrné, dostatek oleje v nádobkách svých s lampami svými.

Jan Bouzek

Rudolf Steiner jako badatel a jeho gnozeologie VII

Referát o sedmé přednášce cyklu „Pozorování přírody, matematika a experiment a jejich výsledky z hlediska anthroposofie“, Stuttgart, 23. března 1921. Referuje *Jan Bouzek*

Rudolf Steiner započal tím, že vzhledem ke krátkosti času musí uvádět mnohé jen úryvkovitě anebo pouze naznačit, co by potřebovalo další rozvedení. Vnitřní duševní práci se rozvinou jako zvláštní způsoby poznávání poznání imaginativní a inspirativní. Jejich spolupůsobením může dojít jakýsi vztah vnitřního křížení vědomí, může nastoupit poznání člověka v souvislosti s poznáním okolí. Jestliže pak tento způsob dále rozvineme skrze pokračování cvičení, jejichž popisy najdete v mých knihách, pokračoval Steiner, pak vzniká něco, co lze nazvat intuicí. Intuice se normálně používá pro poznání nikoli ostře ohraničené, ale spíše citové. I když to je jakýmsi předstupněm k tomu, co nazývá intuicí duchovní badatel, skutečná intuice je však druh představy a stav duše, proniknutý stejnou jasností vědomí, jako např. jde-li o nitro odpovídající plícím. Jde opět o vztah něčeho, co vnímáme vnějším nazíráním a vnitřně matematicky jaksi z druhé strany, při naprosté jasnosti vědomí; toho se už týkalo imaginativně-inspirativní vnímání.

V intuici se ukazuje něco podobného. Jestliže poznáváme sebe sama intuicí, pak jsme hodně neuspokojeni: co zde prožíváme, je nehotové. Při imaginaci např. poznáváme, co je zapotřebí, aby lidská organizace přijala smyslový orgán. V abnormálních případech vystupují

podobné tendence na jiných místech, způsobují otok. Máme-li skrze imaginativní poznání přehled o smyslové organizaci, a přistoupí-li k tomu ještě inspirace, můžeme mít také přehled o vegetativní organizaci, pak můžeme dojít i k názoru o léčebném prostředku u chorobně přeměněného silového útvaru v člověku. Smyslové orgány jsou v inspiračním poznání základy duchovního světa v člověku, při intuici je tomu pak naopak.

Celý člověk, který se s tává v intuici smyslovým orgánem, nyní vyčnívá do duchovního světa. Zatímco jinak má člověk vztah k hloubkové dimenzi, v intuici pak k výškové. Pociťování sebe v duchovním světě se nazývá v obyčejném životě intuice. Vjem tu musí být zpracován vnitřním, právě dobytým poznáním, jako dříve musel být proniknut matematizováním, vnitřním poznáním, které lze dobyt obyčejným prožíváním. V neurčité intuici obyčejného prožívání máme zprvu prožitek víry; může to být prosvětleno stále pokračujícím poznáním, zážitek víry můžeme proměnit na zážitek poznání

Při inspirovaném poznání máme životní panoráma od raného dětství, někdy až od narození. V inspirovaném poznání nastoupí úplné vymazání toho, co musíme charakterizovat jako úplné vymazání okolí, které bylo dříve vnímáno smysly. Nastupuje stav, kdy vlastní nitro – časově až od narození – se stává objektem, pociťujeme se vlastně ve vnějším světě, ne uvnitř svého těla. Po tomto vymazání, spojeném s intuitivním poznáním, nastupuje, co Rudolf Steiner charakterizuje následujícím způsobem.

Imaginace vztahuje k realitě, ale je něčím obrazným, v inspiraci přikročíme k duchovní realitě, pak po vymazání vystupuje obsah, který se kryje s naším bytím před narozením, resp. před početím. Tam nabývá nesmrtelnost reálný obsah. Stane se názorem to, co lze nazvat věčné v člověku, pak teprve rozvineme své pravé Já, pak se stane názorným poznání opakovaných pozemských životů. Poznání, že jsme byli duševně-duchovní bytostí před početím, že jí budeme po smrti, toto poznání vyplývá u inspirovaného imaginování. Poznání o opakovaných pozemských životech vyplývá teprve z připojené intuice.

Stejně teprve odhalíme plný význam spánku, usínání a procítání. V rozumové kultuře, která má zvláštní uspokojení v experimentu, nás také uspokojuje dějepisectví. To postupuje historicko-empiricky. Vnější dějiny nemohou sledovat to, o čem nejsou historické dokumenty, ale přesto duchovní bádání tam vidí síly, které přece jen působily. Vnější události se vždycky nekryjí s vnějším děním. Za dějinami vystupují bytosti, které Steiner vylíčil ve své knížce Duchovní vedení člověka a lidstva. Objev příslušných bytostí je podobný jako vypočítání Neptuna Le Verrierem. Fosilie, otisky dávných živočichů v kameni nám svědčí o něčem, co existovalo – o živočiších té doby, a to i tehdy, když je sami nevidíme.

Postup duchovního poznání spočívá ve spoluprožívání činnosti duchovní vědy. Není nutné, abychom duchovnímu badateli slepě věřili. Dnešní vyspělé experimentování ve vědě vyrostlo z počátků, které byly daleko jednodušší, primitivnější. Podobně obyčejné sebezírání je možno zdokonalit a postoupit k vyšší formě sebezírání. Vědecký výsledek, který získáme od vnější přírody, nám v mnohém ohledu teprve klade otázky; na správném kladení otázek závisí, dostaneme-li správnou odpověď. Tento způsob experimentování pomáhá také na cestě k hlubšímu duchovnímu poznávání. Podobně přicházíme k poznání ve skrze samu podstatu matematiky. Zachytíme-li něco, co vnáší do této souvislosti řád, pak se nám od přírodního směrem k historickému poznání odhalují duchovně-duševní podstaty. Přijdeme-li k tomuto bodu, otvírá se nám také brána k pozorování v sobě samém samostatného duchovního světa.

Duchovní poznávání nesmí být diletantské, fantastické, nýbrž vzhledem k metodě musí navázat na to nejexaktnější, co jen máme ve vědeckém bádání. Matematika je exaktní jedině proto, že tuto matematickou jaksi vnitřně prožíváme. Duchovní věda umožní, aby ostatní vědy mohly být – skrze ni, s její pomocí – přivedeny ke své pravé hodnotě.

Na co by se měl zaměřit pohled při meditaci?

Pracovní kroky na cestě k duchovním zážitkům

Referát o L1. Referuje *Stanislav Kubát*

Řada anthroposofů chce jít cestou anthroposofického školení a věnovat se meditaci. Rozhodneme-li se pro to, musíme si ujasnit, co je meditace v anthroposofickém smyslu a jak pěstovat tomu přiměřený poměr k duchovnímu světu. Už jenom snaha vyjádřit se k tématu „meditace“ nám ukáže naši neschopnost. Přes všechny těžkosti a neobratnost v prvních krocích v meditaci, přes nedostatek výmluvnosti je třeba o věci mluvit a naznačit cíl nebo aspoň směr meditace.

Cílem meditace je vývoj duševní síly, která přesahuje duševní sílu používanou v každodenním, vědeckém a filozofickém životě. Meditace je také pracovní prostředek k osvojení imaginativního zření. V meditaci člověk získává k tomu potřebnou sílu. „Tím se člověk pozvedá do prožívání, při kterém ví, že se nalézá už v pozemském životě ve světě, ve kterém stvořil svou vůli všechno, co je obsahem tohoto světa. Jsou to imaginace, jejichž prostřednictvím on sám nazírá na sebe.“ (L1)

(Poznámka referujícího. Považuji za vhodné a doplňující přidat na toto místo ještě následující věty z L2, 11. přednáška. „...Calderona by vůbec nenapadlo, i jen nějak naznačit, že by to, co on předvádí jako duchovní bytosti, mohlo mít jen subjektivní charakter. Protože je celou svou duší v takovém nazírání uvádí, že všechno duchovní je právě tak silně a jasně hmatatelné jako psi a kočky.

Samozřejmě u Shakespeara již lze uvažovat, že svým duševním pojetím stojí v přechodné době, a proto se necítí nucen zabývat se touto otázkou jako básník jinak, než takto: Může to být buď tak a může to být onak. – Hranice není vůbec tak zcela jistá mezi tím, zda nyní jsou duchové subjektivní nebo objektivní. To je stejně otázka, která pro vyšší světový názor přestává právě tak, jako ostře zřetelné hranice mezi dnem a nocí pro život, nikoli pro astronomii. Otázka, zda je jedno subjektivní, druhé objektivní, přestává, když se pozná objektivita lidského vnitřního světa a subjektivita světa zevního.“

(Oba citáty jsou velké věty, které nás zbavují mnoha iluzí a mohou se stát námětem k přemýšlení na celý život.)

Uvolnění vůle Já od duševního života v představách

První pokusy o meditativní život nevedou často k úspěchům. Neúspěchy způsobuje následující omyl. Člověk věří, že má „stupňovanou vůli v myšlení“, ale ve skutečnosti zaměňuje koncentrační cvičení založené na obyčejné představivosti nebo na myšlení za něco jiného. Zaměňuje je za pozornost, se kterou se na cvičení zaměřuje. Smysl posledních dvou vět je následující. Dnešní schopnost myšlení se obvykle příliš neliší od činnosti „představovat si něco“. Myšlení probíhající v představách není tak moc výkonem vůle, ale je to děj vzpomínání si na něco. Přitom ovšem má vedení duše a nikoli Já člověka. Potom může v nitru člověka vzniknout dojem: Zabývám se meditativními obsahy, a nezažívám ani změnu vědomí ani nějaké jiné zvláštní úspěchy. Duše totiž takový úspěch nechce, i když o tom nevíme. „Duše prožívá velké uspokojení, když nepotřebuje projevit vůli v myšlení jako sílu Já.“ (L1)

První krok, který nás vyvede nad tento stav, je: uvědomit si, že nechci. Potom už nebudeme „chtění“ zaměňovat se stavem „mít záměr“. Tím je míněna síla, kterou projevím, když se umím postavit vůči svému duševnímu životu a pozoruji, že nedělám více, než že si něco obvyklým způsobem představuji. To je celý první krok: zbavit se iluzí, nestavět se jako

bych měl nějakou velkou duševní sílu. Jakmile se naučíme rozlišovat sebe jako bytost mající záměr od své duše, nemusí stav deziluze z prvního kroku trvat příliš dlouho. „Od nynějška člověk při meditativní práci ‚ví‘, že je činný jako instance mající záměr a ne jako duše žijící v představách.“ (L1) Jde o výrok, který má rozhodující postavení, a proto musí být v následujícím textu podrobněji charakterizován.

Dokud táhnou duši poslušnosti představ, nemáme jistotu, zda vůbec jde o myšlení. O myšlení jde tehdy, když jsou pojmy nebo myšlenkové útvary spojovány novým způsobem a z vlastní vůle. Větší jistotu přitom nabudeme, když mezi spojované pojmy dáme přerušeni (přestávku), kdy má panovat v duši ticho. Úplnou jistotu o tom, že jde o vůli v myšlení, získáme, když si text, který umíme dobře nazpaměť, vyvoláme slovo za slovem pozpátku. Na rozdíl od toho vzpomínání nepotřebuje sílu myšlení, běží samo od sebe kupředu v poslušnosti představ, jak byly představy do vzpomínky vtisknuty. (Poznámka referujícího. To funguje tak dlouho, dokud se i zpětnou poslušnost nenaučíme nazpaměť a potom už je tu zase jen vzpomínání.)

Intence zbavená představ: „Ve světle tká moudrost – Im Lichte webet Weisheit“ ...
(Intention – intence, vůle, snaha, záměr, úmysl)

V dalším kroku se učíme vykonávat pojmové myšlení zbavené představ. Znova to chce vysvětlit. K tomu se hodí často používaná mantra, na kterou si dobře vzpomínáme, například: „Ve světle tká moudrost“. Máme teď vycvičenou a zvětšenou sílu vůle a s ní si vyvolejme bez představ tato čtyři slova. V běžném životě sice spojujeme se slovy „světlo“, „tká“ a „moudrost“ nějaké představy, ale není příčinná souvislost mezi obsahem pojmu vyvolaným pomocí vůle v myšlení a představou příslušnou k pojmu. Duše sice touží po představách a chtěla by je vyvolat do vědomí co nejrychleji, ale příčinná souvislost mezi pojmem a představou není. Duše se učí mlčet.

„Jestli jsme si vyvolali uvedená čtyři slova mantry bez představ, pocítujeme jejich přítomnost tak, jako bychom se očima postupně na ně dívali, aniž bychom je viděli. A přece jsme si jisti, že ‚je‘ máme před očima. Jestli si kvůli cvičení přitom zakážeme jakékoliv představy, vykonali jsme další krok k posílení myšlení. Takto získaný ‚obsah‘ stojí teď bez těla před duší, poněvadž obsah zůstal bez představ. Cílem tohoto cvičení však není, aby vyvolané obsahy zůstaly bez představ.“ (L1) Je tedy nutné v této fázi získat a používat sílu, která nám umožní postavit před duši pojmy zbavené představ. Dostaví-li se úspěch v tomto oboru, je dobré nějakou dobu pěstovat nazírání mantry bez představ. Tím se zvětšuje získaná síla a snad může nastat v určité míře lehkost v provádění tohoto i dalších kroků. Měli bychom ji v provádění stále znovu kontrolovat. Lehkost v provádění je určitým znamením pravosti a úspěchu.

...a její obrazná „představa“.

Cvičení způsobí, že po nějaké době dojde k prvnímu stupni proměňování obsahu mantry. Jednotlivé části mantry dostávají prostor, pohyb, stávají se útvary, jindy se projeví jako pocit síly. Tak třeba „ve světle“ se promění v rostoucí a projasňující se prostor. „Tká“ se stává pohyblivým, snad po nějaké čáře. „Moudrost“ má sklon k vytváření různých útvarů. Jestli se věnujeme takovému utváření obrazu, začne se obsah rozplývat. Nemáme totiž potřebnou sílu k dalšímu kroku v práci s mantrou. Snad bychom se měli pokusit o určitost útvarů, ve které se proměnily části mantry. To by byl druhý stupeň proměňování obsahu mantry. Prostoru, ve který se proměnila pro naše vnímání část „ve světle“, bychom měli dát velikost, hloubku, jasnost. Pohyb, který vznikl v části „tká“, bychom měli převést v určitý pohyb, kupříkladu pohyb po lemniskátě. A útvaru, který vznikl z obsahu „moudrost“, bychom měli dát určitý tvar, třeba tvar listu nějakého stromu. Zdá se, že tak narůstá náš sklon k nové představivosti. Takové představy však nepocházejí ze vzpomínek. Musí být totiž vytvářeny s úsilím a vždy

znovu a okamžitě se rozplývají, nedržíme-li je železnou rukou. Zase je zde znakem pravosti a dokonalosti, když uvedenou činnost provádíme s lehkostí. Můžeme se ptát, jestli je tu něco, co se dá nazvat vůdčí ideou, co by dávalo jistotu o směru práce, co by bylo vnitřní oporou. Ano, je. „Spočívá to v tom, že všechno, co se děje, co se stalo, je stvořeno námi samými, naším Já. A ihned se dostaví nejistota, dokonce odmítání, jakmile něco v duši vystoupí samo od sebe. Pouze v sobě vycvičit sílu, která umožňuje plodit původním způsobem obsahy, to je směr, který jediný dává jistotu.“ (L1)

Doprovodné nálady nitra

Vývoj „chtěných“ a silou naplněných obrazů je současně doprovázen vývojem posloupnosti pocitů a citů. Budeme-li si všimnout takových pocitů jako nálad v nitru, přecházejí nálady ze snivější polohy do bdělejší polohy. Nálady ztrácejí mlhavost a stávají se určitějšími. K prostorovosti části mantry vyjádřené slovy „ve světle“ se pojí nálada cítící tento obsah jako oživený a to je ještě svázáno s uctivostí, oddaností. S pohybem ve „tká“ se pojí nálada horlivosti, s níž starý moudrý člověk ochraňuje něco, co se dotýká nitra člověka a vede duši, aby se k tomu s láskou skláněla. Formující obsah „moudrost“ vyvolává pocit něčeho, co tu s jistotou spočívá v sobě a vyplňuje bytí.

Obsah mantry se nám teď znázorňuje jako vnitřní obraz a má v sobě něco neuspokojivého a něco uspokojujícího. Neuspokojivé má dva prameny. Za prvé je to nejistota, jestli obraz není nějaká naše tužba, která chce být uspokojena. Za druhé je to nejistota, zda nejde o něco neznámého, co se ještě odmaskuje v nějakém hrozivém působení. „Uspokojující jsou posloupnost a obsah niterných hnutí proto, poněvadž je spoluprožívána určitá jistota, že nejde o obsahy zplozené subjektivně, bez podnětu. Tato hnutí mysli se vyvinula z toho, co se dá nazvat ‚pohyblivé uvedení mantry do prostoru‘. Zcela průhledně se vztahují na obsah mantry.“ (L1)

Máme tedy vnitřní zážitky osvobozené od představ. Je ovšem vždy třeba uplatnit vlastní vůli, aby v nitru prožívané obsahy se staly věcnými představami, prostorovými představami. Máme-li už jednu niternou představu takto vytvořenou, můžeme se jim oddávat. Potom ovšem máme sklon ztratit mantru z vědomí. Můžeme se ztratit v těchto hnutích nitra a ona získají vlastní život. (Poznámka referujícího. Zdá se, že je to jeden možný výklad povídky o slavném učiteli malířství, jenž před zraky žáků vkročil do obrazu, který sám namaloval. Žáci jej ještě chvíli pozorovali, jak jde obrazem po cestě, kterou sám namaloval a potom jim zmizel. Nechybí tu ani věta, že učitel je předem varoval před nebezpečností tohoto činu.) Hnutí nitra se mohou zabarvovat, přebarvovat, ztrácet obrysy a úplně se oddělit od toho, z čeho vznikly. To je okamžik, kdy duše přijde do snění a může udělat chybný krok. Člověk si je ovšem také tehdy jist, že byl divákem těchto zážitků a ne hercem. „O to však také vždy jde. Jistota vzniká vždy, když je a zůstává člověk činným tvůrcem toho všeho, co bylo vytvořeno.“ (L1)

Nadsmyslová myšlenková figura „kříže s růžemi“

Je to druhý typ meditace, již se také Rudolf Steiner zabýval. K provedení této meditace je třeba vytvořit obraz. Zde není vyvolávána časová posloupnost mantry. Obraz černého kříže se sedmi červenými růžemi vyžaduje myšlenkové ztvárnění. Musíme se vyhnout myšlenkám vztahujícím se ke smyslovému světu a zabývat se jen myšlenkami se vztahem ke světu duchovnímu. Nemůžeme pojmy obrazu „černý“, „kříž“, „sedm“, „červený“, „růže“ brát v této souvislosti jako předmětné. „Černý“ tu neznamena barvu předmětu, ale duchovní čern jako zážitek smrti. Chceme-li si zážitek smrti myšlenkově vypracovat, jsme dováděni na hranici poznání, která se nedá ve smyslovém zážitku překročit. (Jednou ano, a to definitivně v tomto

životě.) V myšlení je taková hranice překročitelná, když se duše zabývá stavem lidské bytosti po smrti. Prožívá pak jako duše a duch „bezčasovost“ duševního světa a má se v něm probudit ze spánku, který je „černý“ a hluboký, ale přece z temnot rodí světlo. Získané myšlenkové figury třeba ještě zpočátku neumí zachytit duchovní skutečnost „černé“ a „kříže“. Jde o to, aby myšlenkové obsahy aspoň měly vztah k duchovnímu světu idejí. „Tato činnost vytrhává myšlení ze smyslového předmětného světa a tvoří vědomí, které přetrvává smrt. To všechno je myšlenková práce, která se dá přibližně shrnout následovně: Co nervy vykonávají pro lidské vědomí, to vše zemře a bude přemoženo. A co se zrcadlí na nervech, to je v absolutním smyslu černé a zemře to na kříži.“ (L1)

„Červená“ je barvou krve a s tím i barvou duše. „Černý“ a „kříž“ vyjadřují, co dává nerv jako fyzické tělo a životní tělo předmětnému vědomí, ale předmětné vědomí musí být přemoženo. „Červená“ barva krve jako symbol duše nás vede k přemáhání žádostí a vášní v základu vědomí. Očištění je tu žádáno v myšlení. Vzniká vědomí rozlišující mezi tím, co z těla stoupá do duše a tím, co vytváří důstojnost člověka duševně bez těla. Máme řešit v myšlení, co propůjčuje „červení“ krve důstojnost a nevinnost symbolizovanou růží. Potom má myšlení obsahy, jejichž předmětem je duchovní svět. Takovým obsahem jsou svědomí a morálka, které duchovně a duševně vytvářejí důstojnost člověka.

Také myšlení odpoutané od smyslové stránky se ocitá u velkého pole iluzí. Vznikají, když se zapomíná, že jde o pohyb na hranici. První pohyb na hranici je „myšlenkové světlo, které svítí z temnot“, je-li to odkryto na problému nervů. „Druhý pohyb na hranici má být odkryt na problému krve a dovádí nás k zážitku, jak vina tvoří reálnou karmu. Obojí je svázáno s myšlenkami k meditačnímu obsahu meditace kříže s růžemi.“ (L1) Zapomene-li, že se pohybujeme na hranici, může se stát, že předmětné myšlení se odvalí a myšlenky nejsou brány důsledně bezpředmětně. „Potom vznikají iluze, poněvadž se nepodaří rozlišování mezi pojmy vztaženými na předmět a osvobozenými od předmětu.“ (L1)

Pracovní výsledky a překážky

V meditativní práci se setkáváme se třemi překážkami. První překážka se tvoří z vůle zbavené síly, když si neuvědomujeme nedostatek bdělosti vůle. Druhá překážka je z citového závoje v našem nitru. Jeho příčina pro nás zůstává v temnu, protože nemáme tvůrčí sílu k samostatnému vytváření obsahů nitra. „Třetí překážka se tvoří z iluze, že myšlenkové obsahy meditace zobrazují duchovní svět, ačkoliv chybí síla vykonat hraniční přechod k pojmům osvobozeným od předmětu.“ (L1)

Výsledek práce v meditaci má pro nás cenu jen tehdy, když v nás zapálí nadšení k nalézání plodného počátku smysluplné cesty. Jen když budeme chápat, proč něco neumíme, můžeme se dostat kupředu. Taková věc je hodná rozpravy, podpořilo by to jádro anthroposofické věci.

Literatura

L1 – Thomas Göbel: Worauf sollte sich bei der Meditation der Blick richten? (Na co by se měl zaměřit pohled při meditaci?) In: Das Goetheanum 43/2002, s. 798–800.

L2 – Rudolf Steiner: Staré a nové zasvěcovací metody. GA 210. Překlad V. Zoubková.

Všeobecná anthroposofická společnost dnes

O vánočním sjezdu v loňském roce bylo už referováno ve Zpravodaji i v minulých dvou číslech Rozhledů, včetně podrobného referátu o Prokofjevových přednáškách od manželů Zoubkových, které vydal Karel Samec jako zvláštní číslo Rozhledů. Mnozí jsme si oddechli, když byly konečně odhlasovány rozumné návrhy změn valnou většinou přítomných. Ovšem žaloby podané těmi, kdo nechtějí uznat vedení Společnosti a nové (obnovené) stanovy, byly přijaty švýcarskými soudy, a na jejich základě byla změna stanov prozatím zablokována. Podobně jako ve Francii a v belgickém Valonsku státní orgány zatáhly společnost do soudních sporů, ve Švýcarsku to učinili ti členové či bývalí členové, kteří chtějí práci Společnosti narušovat, aby dosáhli svého – když ji nemohou sami ovládat, tak ať jí aspoň naházejí co nejvíce klacků pod nohy. Podařilo se jim zatím zablokovat program dokončení stanov při velikonočním sjezdu v tomto roce. Snažme se nést i v našem vědomí tyto překážky, a pomoci tak těm, kdo nesou dnes hlavní tíhu tohoto ohrožení našeho společného poslání.

J.B.

Rudolf Steiner o manicheismu

Svatý Augustin se nedostal ve svém mládí dostatečně daleko v manicheistickém hnutí, aby je dokázal správně pochopit; jeho kritika v diskusi s manicheistou Faustem je spíše karikaturou toho, o co v manicheismu skutečně šlo. Rudolf Steiner se několikrát zmiňoval o tom, že úkoly manicheismu jsou až v budoucnosti, že zatím nelze naplno říci, o co všechno v něm jde. Ale především jde o to, že říše temnoty musí být přemožena nikoli trestem, ale mírností, nikoli sporem se zlem, ale tím, že se i se zlem v *jistém smyslu* spojíme, abychom tak zlé osvobodili. Tím, že se část světla dostane do temnot, jiskra jasu tam bude poslána, způsobí osvobození zla, zlo se překoná mírností (GA 93, přednáška z 1. 11. 1904). Proud života potřebuje formu, aby se do ní vléval, ale pokud bude forma strnulá, stane se životu nepřátelským principem smrti. Manicheismus připravuje šestou kulturní periodu, ve které křesťanství dosáhne své plné podoby. Mani se stále vrací na zem novými inkarnacemi, je tím, kdo je tu k obrácení zla k dobru (GA 266/I, s. 502 ad.). Úkolem šestého kulturního období bude skrze mírnost přivést zlé zpět do pokračujícího proudu vývoje.

Rudolf Steiner mluvil o tom, že v mládenci Naimském, vzkříšeném Kristem (Lukáš 7, 11–17), byl představitel staroegyptské kultury, který se později inkarnoval jako Mani, aby přenesl dále přejatý Kristův impuls. V další inkarnaci byl Parsifalem a pak se připravoval na další misi: spojit do harmonie všechna světová náboženství. Půjde o překonání přísného dualismu. V osobě Parsifalově se mu zjevilo napřed to, co svou askézí ze sebe vyloučil, jako nepříjemný pach okolo lilie, a teprve pak černý kříž, ze kterého vyrůstaly růže, a slyšel hlas Blancheflore „Buď tím!“ Tak se manichejská tradice stala grálskou, a dále vede k překonání zla ve světě mírností.

Podle K. J. Brackera a Christine Gruvez, Goetheanum 12/2003, referuje J. Bouzek

Moudrý plán světa – jak se plodně vypořádat s materialismem

Mnoho zážitků z hranice smrti bylo zpracováno, Moodyho knihu následovala velká řada solidních prací, které vesměs svědčí nikoli jen o zážitcích samých, ale také o tom, jakým způsobem byli proměněni tímto zážitkem ti, kteří jím prošli. Samozřejmě se ukázalo, že takový zážitek ty, kteří jím prošli, silně pozměnil. Skoro všichni se obrátili k duchovnímu postoji ke světu, jsou přesvědčeni, že jejich zážitek je opravdu zážitkem duchovním, nikoli halucinací. Tento výsledek ovšem zneklidňuje mnohé, kdo chtějí bezpodmínečně setrvat na

materialistickém „vědeckém“ postoji s jeho paradigmaty, bojí se Ducha a nechtějí uznat žádné spirituální výklady takových jevů (přehled podává F. Carlgrén, Goetheanum z 16. 2. 2003).

Tak například bylo nedávno v Science (19. 9. 2002) referováno o tom, jak se elektrickými impulsy v pravé hemisféře podařilo u pacientky vyvolat pocit, že je v „beztělém“ stavu asi dva metry nad svým tělem. Neurolog Olaf Blanke na tomto základě tvrdí, že prožitky mimo tělo jsou naprosto nemožné. I když hraniční zážitky z blízkosti smrti jsou komplikovanější, podle něho se je jistě podaří vysvětlit podobným způsobem. Der Spiegel přinesl 18. května 2002 zprávu o tom, že představy o Bohu jsou jen strašidly v mozku, a dále se prohlašuje, že lze religiózní představy vyvolávat v mozku umělými způsoby. Lze dnes popsat, co se děje v mozku, když se smějeme (to je patrné v bazálních gangliích), když si vzpomínáme (to je patrné v hippocampu), když bojujeme o život (to je patrné v mozkovém kmeni). Tato skupina materialistických badatelů se domnívá, že všechny tyto pocity mají své sídlo a tím také příčinu v určitých částech mozku; proto mluvit o duševních, nefyzických vlastnostech a schopnostech je zbytečné. Lidé, citliví na náboženské myšlenky a symboly, mívají v mozku „elektrické bouře“ a mívají také epileptické záchvaty, které vyžadují léčbu. Epilepsie byla nazývána božskou nemocí už od starověku.

Vedoucí osobnost sociobiologie Edward O. Wilson, profesor biologie na Harvardské univerzitě, považuje za konečný cíl svého snažení „dosáhnout toho, aby náboženství, jeho hlavní konkurent, bylo vysvětleno zcela materialisticky“. Říká, že to ještě dlouho potrvá, ale o výsledku už předem nemá pochybnosti. V globálním měřítku jsou tito extrémní „materialisté“ zatím v menšině, ale jejich počet rychle roste. Pokud bude dostatečně velký počet občanů přesvědčen, že člověk je zcela materiální bytostí, mohou psychiatři, psychologové a politici počítat se širokou oporou pro opatření, aby se těm, kdo mají nadsmyslové zážitky, dostalo léčení, které by docílilo, aby byli takových „bludů“ zbaveni. Rudolf Steiner varoval už i proti nebezpečí možného očkování proti spirituálnímu založení.

Z anthroposofického hlediska znamená životní postoj cizí duchu, že čím dále tím více lidí po smrti nebude moci pochopit duchovní svět, že jejich vědomí bude ztemněno a že se znovu narodí jako neschopní, dekadentní lidé.

Rudolf Steiner varoval, že mnozí, kdo se snaží bojovat proti materialismu, působí často tak, že tím neučiní žádný dojem na ty, kdo jsou materialisty v praxi i v teorii. Teoretické zamítání materialismu pomůže jen málo. „Ti, kdo stojí v poli materialismu, musí vidět takové, kteří stojí ve spiritualitě.“ (4. 8. 1924, GA 237). „Ti, kteří jsou materialisty, budou vidět očima, osahají si rukama na fyziologii, na celém výrazu, co je to duch, neboť ten se stane fyziologicky tvořivým. Bude patřit ke karmě anthroposofů, že budou demonstrovat těm, kdo stojí v materialismu, že duch existuje, a že se skrze úradky bohů duch projevuje v člověku.“ Dosud vytvářeli lidé svou fyziognomií z fyzických podkladů, v budoucnosti bude patrné v lidské fyziognomií, jací byli v minulé inkarnaci, nakolik se jim podařilo proniknout ke spiritualitě.

Po zpevnění fyzického těla od atlantské až po dnešní dobu bude v budoucnosti také získávat pevnější formu tělo éterické. V šesté kulturní periodě se pak budou rodit lidé s těly, které budou jasně vyjadřovat jejich vnitřní morální kvality. Dnes přebírá člověk fyziognomií od rodičů a prarodičů, v šestém kulturním období to už nebude mít význam; člověk získá svou fyziognomií ze svých předchozích inkarnací. Lidé budou velmi rozdílní, ale stále více se jejich morálka bude zračit v jejich obličejí. Éterické bude mít sílu vytvářet z nás individuální lidské bytosti. Silné spirituální zážitky nám mohou pomoci korigovat fyzické tělo, pokud se lidé naučí brát vážně a opravdově, co k nim přichází z éterického světa; to bude působit léčivě (7. 11. 1915, GA 237). Musíme se připravit na to, abychom viděli éterickou podobu Krista a vnímat ji se správnou vážností.

Není správné jednoduše říci, že materialistický přístup je falešný, člověk jej musí překonat nikoli nedostatečnými myšlenkami, ale činy. Čím více lidí otevře své oči k duchovnímu, tím více se najde takových, kdo uvidí, že je nutno se postavit proti

materialismu a držet ho zkrátka, izolovat ho. Mnohé naznačuje, že tento vývoj byl nastoupen už dnes: lidská fyziognomie prozrazuje mnohé o dotyčném člověku, více, než jsem byl schopen postřehnout v mládí.

J. Bouzek

Jak vznikl Talibán a jak vyrostl Saddám Husajn.

Talibán vznikl původně krátce tím, než Sověti 24. prosince 1979 provedli invazi do Afganistanu. 3. července 1979 podepsal prezident Carter první direktivu pro CIA, aby podporovali v této zemi síly odporu proti ruské invazi. Na otázku v interview (Le Nouvel Observateur č. 15, 1998) proč? odpověděl ještě tehdy Zbigniew Brzezinski „Co bylo potřebnější pro světové dějiny – Talibán nebo zhroucení Sovětského svazu? Pár muslimských povstalců či osvobození Střední Asie konec studené války?“ Mezi lety 1982 a 1992 se soustředilo v Afganistanu na 35 000 radikálních muslimů, asi 100 000 teroristů bylo k myšlence džihádu přivedeno zejména pákistánskými koránskými školami. Myšlenka džihádu byla zpočátku podporována CIA, k financování přispěl i obchod s drogami. Podle amerického historika McCoye („The Politics of Heroin – CIA Complicity in the Global Drug Trade“, New York 1991) byly peníze z obchodu drogami používány CIA již od dob vietnamské války. Produkce drog před ruskou invazí v Afganistanu byla prakticky jen pro místní spotřebu. Ch. Cogan, vedoucí afgánské operace prohlásil, že jejím hlavním cílem bylo způsobit Sovětům co nejvíce ztrát; o zkoumání obchodu drogami jsme se nestarali – hlavní cíl byl dosažen, Sověti odešli.

Saddám Husajn byl americkým spojencem v době války Iráku s Íránem, používání bojových plynů ve válce s Íránem a Kurdy bylo tolerováno. Nepřítelem se stal až po obsazení Kuvajtu, ale i pak byl tolerován jako protiváha proti islámskému Íránu až do letošního roku. Spojení iráckého režimu s Talibánem nebylo dosud prokázáno, ani se nenašly chemické a biologické zbraně. Americká politika potřebuje nyní destabilizovanou zónu na Blízkém východě, která vyžaduje stálou vojenskou přítomnost. Samuel Huntington mluví o potřebě bránit mocenskému vzestupu Asie proti euroamerické zóně, jak to jen půjde.

Podle E. Fuckeho, Goetheanum 12/2003 a dalších pramenů referuje J. Bouzek

Bushova konverze k apokalyptikovi

Mnoho lidí dnes tvrdí, že pravým důvodem irácké války jsou ložiska nafty, jiní vidí příčinu v nejistotě Ameriky, otřesené událostmi 11. září předminulého roku, a ještě jiní jako dovršení úsilí unilateralismu, snahy Spojených států, prosadit se všude jako jediná současně existující supervelmoc. E. Fucke a M. Opielka (Goetheanum 12/23. března 2003) sice uznali, že na všem tom bude něco pravdy, ale pokusili se pohlédnout i na jiné aspekty problému. Je také nutno připomenout, že americký prezident, který působí dojem jisté prázdnoty, se stal vlivem amerického kazatele Billyho Grahama přesvědčeným apokalyptikem, tj. tím, kdo vidí konec světa za dveřmi, a válku na Blízkém východě (teď v Iráku) považuje za součást svého pravého poslání. Dva blízcí spolupracovníci Billyho Grahama J. B. Jenkins a Tim LaHaye napsali apokalyptickou sérii románů.

Její hlavní postavou je státník Nicolai Carpathia, napřed zakuklený jako dobrodinec, ale ve skutečnosti Antikrist. Stane se generálním tajemníkem Spojených národů, pak se stanou Spojené národy „novým Babylonem“. Nedaleko Bagdádu pak zřídí své hlavní město, Bůh je potrestá, jeho zdi se zřítí zemětřesením, a na konci je Ďábel – Antikrist poražen

fundamentalistickými americkými křesťany za podpory nově ke Kristu obrácených ortodoxních Židů. Po vítězství se objeví Kristus v novém těle.

Spojené národy jako Antikrist a Irák jako možné sídlo Satanovo, tato fenomenologie mluví za sebe. Nebezpečí iluze toho, že vedoucí politik se začne domnívat, že jedná ve válce ve jménu Božím, si povšiml nedávno ve svém projevu i německý prezident; právem varoval před tím, co je známo z německých dějin. Všichni jsme v pokušení zneužít nové ničivé síly, způsobit nové konflikty, iniciovat nové katastrofy, prohlásil už Dag Hammarskjöld 5. června 1958. Když vedoucí američtí politikové naznačují, že budou Spojené národy ignorovat, snad se jim podaří přivést ke světu nové hnutí, vycházející ze současných protestů proti válce v Iráku, které bude korporativní, a postaví se za princip právní proti principu mocenskému. Otázkou příštích let bude, zda a jak se toto občanské hnutí dokáže naplnit ve svém protestu právními, sociálními a duchovními obsahy.

Spojené státy jsou jinou zemí než země evropské. Společenství není vytvořeno historií a jazykem, jako u evropských národů. Americká soudržnost je, jak víme od Rudolfa Steinera, o jeden stupeň výše než u evropských andělů národů, takovou skupinu vede jeden z archai. Nejde o společenství krve, jazyka a dlouhého příběhu historie; *Fighting crime*, boj se zločinem, je jednou z idejí spojujících jinak mozaikovitou kulturu, podobně jako prezident, vláda a ústava. 11. září otřásl národní identitou, a ta dnes potřebuje rekonfirmaci; válka proti teroru, do které lze zahrnout i iráckou válku, je z toho hlediska rituálem obnovy vlastní identity, jisté si samy sebou. George Bush mnohým připomíná šerifa z Divokého západu, a také se tak i leckdy stylizuje.

Samuel Huntington ve své knize *Válka civilizací* píše, že sebevědomí národů vzniká pouze nenávisť; tím získají hranice mezi národy na ostrožině. Učení o „válce kultur“ nezná žádné uspokojení, jen nesmiřitelnou konfrontaci. Brzezinski ukazuje sympatii k úsilí o mír, demokracii a partnerství, ale pokud jde o americké zájmy, jde ostatní stranou; jde mu především o prosazení toho, co je v zájmu USA, podobně jako současné oficiální americké politice. Účel světi prostředky.

Co proti tomu můžeme učinit. Především usilovat o porozumění, vzájemné pochopení, o empatii. Anthroposofické hnutí „Mezinárodní formu o globalizaci“, založené Nicanorem Perlasem, pořádá v New Yorku od 2. do 4. května konferenci „American Spirit, Values and Power“ („Americký duch, hodnoty a moc“), jehož součástí je kolokvium *Pohled přes oceán: evropská percepce Ameriky – pokus o transkontinentální dialog*. Jde o to, navzájem pochopit svá stanoviska, vyslechnout, oč jde především v Americe, jak vidí Američané Evropu a jak Evropané Ameriku. Sám bych k tomu rád dodal, že mám velmi mnoho amerických přátel a dobrých známých, s většinou z nich se mohu velmi snadno dohodnout na perspektivách spolupráce a podnětech k řešení současné krize, a že současný postoj George Bushe má mezi nimi jen velmi málo zastánců, a i u nich je shoda s ním jen v některých okrajových otázkách, nikoli v podstatě věci. Přesto jsou všichni tito lidé dnes slyšet méně než ti druzí, ale to je asi problém vlastnictví a ovládnutí médií, nikoli problém porozumění mezi lidmi.

J. Bouzek

Úloha Evropy

Politika není o tom, co je pravda, ani o tom, co je dobré a co je zlé. Má se ale zabývat tím, co je právo a co je bezpráví. A také tím, co se má zítra stát. Politika se nesmí míchat do úsilí o poznání ve vědě ani do teologie a do podobných disciplín. Dnes se zdá, že politika spíše jen sleduje běh událostí, než aby se opravdu starala o to, co se stane v budoucnosti, co je zapotřebí změnit. Proklamované změny se dnes týkají především neoliberalistického úsilí o deregulaci, odstátnění, privatizaci, odbourání sociálních jistot. Takové reformy by byly pro

mnohé z nás nepřijatelné, podobně jako odbourání zákonné ochrany před výpovědí. Po pádu komunismu se už ti bohatí nebojí a snaží se až příliš o zvětšení vlastních výhod. Zajímavé podněty k evropským problémům přineslo interview s Erhardem Epplerem v Goetheanu z 16. února 2003 (č. 7).

Problémem dnešní doby je ztráta orientace. Je příliš mnoho informací a podstatné se v nich ztrácí. Mnohé vynálezy byly učiněny proto, aby se odstranila dřina, a když se to podařilo, nezaměstnanost se dá odstranit už jen zčásti. Před dvaceti lety bylo možné nabízet náhradou za pracovní místa v průmyslu místa ve službách, ale dnes se zautomatizovala práce i tam – masově propouštějí banky, pojišťovny, železnice atd. Dají se ještě najít místa v opravárenských službách, ale mnohá z nich už převzaly stroje. Bylo by výhodnější platit každému základní mzdu, např. rolníkům místo subvencí, ale právní nároky na pozemkovou rentu apod. nelze z dnes platného systému odstranit. Za hodnotu akcií neručí stát, za penzi obdobné té, která byla během pracovních let zaplácena, zatím ano. Ten způsob přežil dvě světové války i další krize, a zatím aspoň jakžtakž funguje, v západní Evropě dokonce slušně. Ve Spojených státech se na sociální solidaritu dívají velmi jinak než v Evropě – tam jde u sociálních podpor spíš jen o to, aby ti nejchudší nedělali příliš kravál, ne o evropskou sociální síť, ze které by měli ti zchudlí šanci se opět zvednout.

V dnešní době války v Iráku se Evropa, zejména německá vláda, projevíly pozoruhodným způsobem. Dává to naději, že i pro ten obtížný vztah všech břemen, která neseme ve vzájemných vztazích mezi Čechy a Němci, se podaří najít důstojné a přijatelné východisko, které by nevedlo k další válce. Takovou válku by sotva přežil kdokoli z nás obou.

Část amerického hospodářství válku vítá, že na ní vydělá, část se naopak obává jejích hospodářských následků. Když jednáme podle hesla „válku terorismu“, pak je důsledkem i válka v Iráku. Násilí ve smyslu moderního terorismu je dnes privatizováno, nemá státní podobu. Hledíme-li na terorismus jen jako na nebezpečí zevně, odjinud, teror tím není oslaben, nýbrž naopak jeho pozice posílena. Kdo v politice nazývá věci jmény, ten hodnotí a hodnocením vytváří půdu pro rozhodnutí. Kdo hovoří o válce, která je nutná, ten je do ní vtažen. Boj proti terorismu, nikoli válku, jak říká Schröder nebo Chirac, je něco podstatně jiného. Americký ministr obrany Donald Rumsfeld v tom vidí „problém“, ale právě v tom se otvírá možnost emancipované Evropy, která by měla najít vhodnou formu spoluzití i světového působení.

Východ Evropy jsou pravoslavné země; naopak Polsko, Česká republika, Maďarsko a Slovensko k východu svou tradicí nepatří. Na východě využily vakuum po rozpadu komunistického státu mafie tak silně, že bude ještě dost dlouho trvat, než se podaří toto stadium překonat, soudí Eppler; sám bych soudil po svých návštěvách Ruska, že Putinovi jde o obnovení státu a že se mu to už částečně daří – měli bychom to i my lépe chápat. Nacionalismy se šířily od západu na východ, Anglie i Francie v tom předešly Německo, kde byla zlomem teprve francouzská okupace, a Herder poskytl podněty zemím dále na východ. Evropská šance by měla pomoci překonat ještě virulentní nacionalismy na východě, ale také pocit nadřazenosti na západě. Eppler vyzdvihl ideje Jacquesa Delorse, hlásajícího takový stát, který zaručí alespoň minimální bezpečí a sociální jistoty, ale jiné zase lépe zařídí trh. Něco je věcí státu, jiné trhu a ještě jiné záležitostí občanské společnosti – tedy jde v jistém smyslu o myšlenku sociální trojčlennosti; jde také o to, domluvit se v Evropě o tom, co bude věcí obcí, regionů, národních států a co věcí celé evropské unie. Už dnes existují konsensy ve věcech, ve kterých dříve nebyly. Evropa si musí vytvořit něco jako svůj vlastní model existence a koexistence.

J. Bouzek

Ted' když máme, co jsme chtěli

Máme nového pana prezidenta, který se protlačil po dlouhých strkanicích, když ti ostatní se nebyli schopni shodnout a šli si navzájem po krku, máme na krku další platby navíc k privatizaci – *prichvatizaci*, které jsme si učinili hloupostí svých zákonů a neschopností soudnictví, pokud nešlo i u soudců o to, že kdo víc maže, ten líp jede, což by se snadno mohlo zdát. Majetkové změny v současném období restaurace u nás jsou největší od doby pobělohorské a ostatně v celém světě se dodržuje dnes spíše litera zákona než spravedlnost, takže toto období ještě nekončí. Převládá stále trend co možná brát a nikoli dávat, *res privata* má přednost před *res publica*. Vzhledem k nejasným restitučním zákonům, které nemají obdoby ani u našich sousedů, je ohrožena právní jistota. Rozkradený stát už nemá na to, aby zabezpečoval sociálně slabé. Zanedbala se bytová výstavba, lidé nemají kde bydlet či za své bydlení platí horentní sumy, vzrůstá počet bezdomovců, kteří to už vzdali.

Protestujeme tím, že nechodíme k volbám, necháme tam chodit jen ty, co si spolu chtějí ještě honem něco ukrást a tím opět podporujeme všechny ty síly, kterým jde o zničení této země. Dopadneme stejně jako v 17. století? Mnohdy se to tak jeví, nepodaří-li se, aby si dostatečný počet z nás uvědomil současnou situaci a pokusil se o rozumnou nápravu. Nenechme se deprimovat situací, ve které teď jsme. Strach a beznaděj jsou služebníci ďáblů, to věděl už Mistr Eckehard, nevpouštějme ty dva demony do našeho srdce. Snažme se být svéprávními občany, kteří ponесou odpovědnost za svou zemi. Budeme-li mít dost síly a odvahy, v mnohém můžeme pomoci těm silám, které usilují o lidský vývoj tím správným směrem – přeměnit současný svět ve svět lásky.

J. Bouzek

Obsah

Modlitba k andělu

Rudolf Steiner, Před jídlem

Jan Bouzek, Čas boření a rozmetání kamení

Rudolf Steiner jako badatel a jeho gnozeologie VII: Referát o sedmé přednášce cyklu „Pozorování přírody, matematika a experiment a jejich výsledky z hlediska anthroposofie“, Stuttgart, 23. března 1921. Referuje Jan Bouzek

Na co by se měl zaměřit pohled při meditaci? Pracovní kroky na cestě k duchovním zážitkům.

Referát o L1. Referuje Stanislav Kubát

Všeobecná anthroposofická společnost dnes (J.B.)

Rudolf Steiner o manicheismu (J. Bouzek)

Moudrý plán světa – jak se plodně vypořádat s materialismem (J. Bouzek)

Jak vznikl Talibán a jak vyrostl Saddám Husajn (J.B.)

Bushova konverze k apokalyptikovi (J. Bouzek)

Úloha Evropy (J. Bouzek)

Teď když máme, co jsme chtěli (J.B.)

Inhalt

Gebet an den Genius

Rudolf Steiner, Vor dem Essen

Jan Bouzek, Zeit der Zerstörung

Rudolf Steiner als Forscher und seine Gnoseologie VII (Vortrag 23. März 1921 in Stuttgart), referiert Jan Bouzek

Referat über Thomas Göbel: Worauf sollte sich bei der Meditation der Blick richten?, Das Goetheanum 43/2002, S. 798–800, referiert Stanislav Kubát

Die Allgemeine Anthroposophische Gesellschaft heute (J.B.)

Rudolf Steiner über Manichäismus (J. Bouzek)

Der weise Weltenplan – wie man sich fruchtbar mit Materialismus auseinandersetzen kann (J. Bouzek)

Der Ursprung des Taliban und der Aufstieg Saddam Husseins (J.B.)

Bushs Konversion zum Apokalyptiker (J. Bouzek)

Die Rolle Europas (J. Bouzek)

Jetzt, wenn wir haben, was wir wollten (J.B.)